

29 683 Dierziektebeleid

Nr. 314 Brief van de minister van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 oktober 2025

Op 14 juli jl heb ik de Kamer geïnformeerd over uitbraken van Lumpy Skin Disease-virus (LSD) in Italië en Frankrijk (Kamerstuk 29 683, nr. 312). Met deze brief informeer ik de Kamer over de stand van zaken en de acties die ik naar aanleiding van deze uitbraken heb ondernomen.

Tevens informeer ik de Kamer over enkele andere diergezondheidsonderwerpen: de stand van zaken rondom blauwtong, enkele zaken met betrekking tot Afrikaanse varkenspest (AVP), de evaluatie van de inzet van mijn ministerie tijdens de MKZ-uitbraak in Duitsland in januari van dit jaar en de invulling van mijn toezegging om in Europees verband te kijken hoe vervolgschade door vaccinatie tegen MKZ kan worden beperkt. Ten slotte geef ik aan hoe uitvoering wordt gegeven aan de motie van lid Graus (PVV) inzake een pilot met het Piglets treatment system.

Lumpy Skin Disease (LSD)

Situatie Europa

Op 14 juli heb ik de Kamer geïnformeerd over uitbraken van LSD in Italië en Frankrijk (Kamerstuk 29 683, nr. 312). LSD is een bestrijdingsplichtige virusziekte (voornamelijk bij runderen) die wordt overgedragen door vectoren, zoals vliegen, muggen en knutten. In zowel Italië als Frankrijk zijn inmiddels fors meer besmettingen vastgesteld, maar tegelijk is geen spreiding naar andere lidstaten opgetreden. De situatie is nog niet stabiel, op 19 september hebben de Franse autoriteiten een besmetting aangetroffen in departement Rhône, ten westen van het bestaande beperkingsgebied. Dit is een tegenvaller. Frankrijk heeft daarom een nieuw beperkingsgebied ingesteld.

In Italië blijven de besmettingen beperkt tot Sardinië (67 besmettingen) en slechts 1 besmetting in Lombardije. In Frankrijk zijn tot nu toe 79 gevallen vastgesteld. Alle besmette bedrijven zijn geruimd. Zowel op Sardinië als in Frankrijk is noodvaccinatie gestart om de verspreiding van het virus verder te voorkomen, Frankrijk gaat dit ook doen in het nieuwe getroffen gebied. Zwitserland en Italië passen eveneens noodvaccinatie toe in de gebieden die vallen in de beperkingsgebieden van de uitbraken in Frankrijk. Ik hoop dat de situatie in Frankrijk en Italië zo onder controle komt. De ontwikkelingen in Europa houd ik nauwlettend in de gaten.

Maatregelen Nederland

De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) traceert risicovolle transporten vanuit Italië en Frankrijk naar Nederland, en doet dit steeds wanneer nieuwe besmettingen worden gemeld en het beperkingsgebied wordt uitgebreid. Afgelopen weken zijn daarbij ruim 100 runderen onderzocht. Daarbij zijn aanvoerende bedrijven tijdelijk geblokkeerd. Bij geen van die dieren is een besmetting met LSD-virus vastgesteld.

Met de sector en deskundigen is veel overleg geweest om in de toekomst nog beter voorbereid te zijn op een eventuele introductie van LSD. Houders en dierenartsen in Nederland zijn geïnformeerd over de verschijnselen van LSD via een webinar, welke is verzorgd door Royal GD en Wageningen Bioveterinary Research (WBVR). Ook heb ik de Deskundigengroep Dierziekten¹ gevraagd naar de risico's en mogelijke interventies rondom LSD in Nederland. Ik heb het draaiboek voor LSD op basis van de ontwikkelingen en adviezen van deskundigen geactualiseerd. Het draaiboek is afgestemd met de belanghebbende sectoren en gepubliceerd op de website van het ministerie van LNVN².

Daarnaast schreef ik de Kamer in mijn brief van 14 juli dat ik de mogelijkheid en noodzaak van levering van vaccins voor Nederland zou onderzoeken. Internationale ervaringen leren dat in de meeste scenario's bij een uitbraak van LSD de inzet van vaccin nodig is om effectief te kunnen bestrijden. Ik heb, in afstemming met betrokken sectoren, daarom besloten om een LSD-vaccinbank voor Nederland aan te leggen. Ik doe dit uit voorzorg, om snel te kunnen reageren mocht LSD in Nederland worden aangetoond. Het besluit om te starten met vaccineren hangt af van de specifieke situatie na de eerste besmetting en kan niet op voorhand worden genomen. De inschatting van de deskundigengroep dierziekten van de risico's en het verwachte verloop van de epidemie zal daarbij mee worden gewogen. De vaccinbank wordt gefinancierd vanuit het diergezondheidsfonds (DGF).

Blauwtong

Zoals u weet werd in september 2023 in Nederland voor het eerst sinds jaren weer blauwtong vastgesteld, serotype 3 (BTV-3). In dat najaar en in 2024 is het virus razendsnel over Nederland en vervolgens over andere landen van Europa verspreid, waarbij veel dieren (met name schapen) zijn gestorven en een grote ziektelast is ervaren door houders van schapen en andere herkauwers.

¹ <https://deskundigengroepdierziekten.nl>

² <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/diergezondheid/bestrijding-dierziekten/beleidsdraaiboeken-dierziekten>

Gelukkig is in de loop van 2024 vaccin beschikbaar gekomen en is in 2024 en 2025 grootschalig gevaccineerd. Voor 2025 was de verwachting dat BTV-3 opnieuw zou gaan circuleren, en mogelijk ook het eind 2024 tevens vastgestelde serotype 12. Om dat in beeld te houden en ook aan Europese verplichtingen te blijven voldoen is een monitoringsprogramma opgezet en is de meldsystematiek voor houders en dierenartsen aangepast.

In tegenstelling tot de verwachting is tot heden geen enkele nieuwe besmetting met BTV-3 of BVT-12 aangetoond in Nederland. In andere landen (o.a. Duitsland, Verenigd Koninkrijk) zijn wel besmettingen aangetoond met BTV-3, maar in Nederland lijkt in 2025 geen sprake meer te zijn van besmettingen en verspreiding van blauwtongvirus.

Ik ben blij voor dierhouders die ook dit jaar onzeker waren over wat er zou gebeuren. Het is echter niet duidelijk waarom dit jaar nog geen besmettingen worden gezien. Meerdere factoren kunnen daar een rol in spelen, zoals immuniteit in de Nederlandse herkauwerpopulatie en een hoge vaccinatiegraad. De kans bestaat echter nog altijd dat besmettingen zullen voorkomen.

Recent hebben België en het Verenigd Koninkrijk besmettingen met BTV-8 aangetoond, een serotype dat in de periode 2006-2009 ook in Nederland voorkwam. Het gaat vooralsnog om beperkte aantallen, maar de kans bestaat dat BTV-8 ook in Nederland opduikt. Er zijn vaccins beschikbaar tegen dit serotype. Verdenkingen moeten gemeld worden bij de NVWA.

Er is maandelijks overleg met NVWA, deskundigen en sector waarbij de situatie rondom blauwtong op basis van de monitoringsresultaten wordt besproken. Daarbij wordt zowel de Nederlandse als de Europese situatie beoordeeld.

Het belang van melden bij de NVWA van verdenkingen van blauwtong wil ik blijven benadrukken. Blijvende alertheid is nodig om ook eventuele andere blauwtong serotypen of andere dierziekten (bijvoorbeeld EHD, epizoötische hemorragische ziekte) snel op te kunnen sporen. Meldingen kunnen eenvoudig via een online formulier³ worden gedaan.

Mond en klauwzeer (MKZ)

Evaluatie aanpak bij MKZ-besmetting in Duitsland

Zoals aangekondigd tijdens het Commissiedebat Zoönosen en Dierziekten van 6 februari 2025, heb ik mijn inzet tijdens de MKZ-besmetting in Duitsland in januari intern en met de betrokken sectoren geëvalueerd. Naast een aantal verbeter- en leerpunten is

³ <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/blauwtong>

daarbij één van de belangrijkste conclusies dat er effectief en nauw is samengewerkt door alle betrokkenen.

Bij de evaluatie is gebleken dat het algemene beleidsdraaiboek bestrijdingsplichtige dierziekten een toevoeging behoefde, namelijk het beschrijven van eventuele maatregelen in een situatie waarbij geen besmetting in Nederland is vastgesteld, maar er wel een reële dreiging voor Nederland bestaat. Daarom is een hoofdstuk toegevoegd aan het algemene beleidsdraaiboek. Het aangepaste draaiboek is afgestemd met sectoren en gepubliceerd op de website van het ministerie van LNVN⁴.

Daarnaast zijn interne werkprocessen geactualiseerd en blijf ik met de sectoren in gesprek over de gevolgen die een uitbraak in Nederland kan hebben. Dit speelt niet alleen bij MKZ, maar ook bij andere (dreigingen van) dierziekten.

In Europees verband worden zaken eveneens geagendeerd. Ik kijk bijvoorbeeld naar de mogelijkheden om de tracing van dieren tussen lidstaten te verbeteren. Ook de inzet en gevolgen van vaccinatie worden op internationaal niveau verder besproken.

Beperken gevolgschade door noodvaccinatie tegen MKZ

Tijdens het Commissiedebat Zoönosen en Dierziekten van 6 februari (Kamerstuk 29 683, nr. 304) dit jaar heb ik toegezegd de Kamer in het derde kwartaal van 2025 te informeren over de mogelijkheden om in Europees verband tot afspraken en/of maatregelen te komen om vervolgschade van vaccinatie tegen MKZ zoveel mogelijk te beperken (TZ202502-151).

Bij een uitbraak van MKZ zal noodvaccinatie hoogstwaarschijnlijk noodzakelijk zijn als extra maatregel om verdere verspreiding van het virus tegen te gaan. De verwachting is dat in een veedicht gebied als Nederland een besmetting anders zeer waarschijnlijk tot een grote epidemie leidt. Daarbij zal ook de ruimingscapaciteit snel onvoldoende zijn. Bovendien voorkomt dit beleid het doden van grote aantallen gezonde, niet besmette dieren, wat een belangrijk uitgangspunt is in het beleid rond het bestrijden van dierziekten. Dit is een wens uit de samenleving, en ook van de sectoren. Dit beleid is in gang gezet na de MKZ-uitbraken in 2001, en is geregeld besproken met sectoren. Natuurlijk zal ik na een eerste uitbraak (of uitbraken) in Nederland besluiten of en waar vaccinatie wordt ingezet. Snelheid is daarbij van het grootste belang. Hoe kleiner de epidemie, hoe geringer de gevolgen voor de dieren en de sectoren.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/diergezondheid/bestrijding-dierziekten/beleidsdraaiboeken-dierziekten>

De vaccinatiestrategie is, zoals het beleidsdraaiboek ook beschrijft, gericht op “vaccinatie voor het leven”. Gevaccineerde dieren kunnen, net als niet-gevaccineerde dieren, hun productieleven voltooien. Daarbij wordt een intensieve surveillance ingericht om vast te stellen of het virus succesvol is uitgeroeid. Als is gebleken dat de gevaccineerde dieren niet zijn besmet, en het virus is uitgeroeid, is er geen veterinaire reden om gevaccineerde dieren te doden en te vernietigen.

Bij deze “vaccinatie voor het leven” strategie zullen gedurende vele jaren gevaccineerde dieren in Nederland aanwezig zijn. De producten van deze gevaccineerde dieren moeten volgens de huidige EU-regels gekanaliseerd worden afgezet en worden behandeld. Gevaccineerde dieren mogen alleen onder strikte voorwaarden worden vervoerd. Dit heeft grote gevolgen voor de betreffende dierhouders en sectoren. Bovendien heeft de aanwezigheid van gevaccineerde dieren in Nederland ook negatieve gevolgen voor de handel voor houders zonder gevaccineerde dieren. MKZ ligt handelspolitiek gevoelig. Derde landen zullen naar verwachting hun grenzen langdurig sluiten. Dat kan leiden tot forse handelsbelemmeringen en grote negatieve economische gevolgen.

In de Europese Unie zijn de regels helder, en is afzet van producten mogelijk, zij het onder strikte voorwaarden. Wel is op punten de regelgeving strikter dan veterinair noodzakelijk, bijvoorbeeld ten aanzien van de langjarige kanalisatie van producten van gevaccineerde dieren. Daarom pleit ik in de EU voor aanpassing van deze regelgeving, waarbij ik vanzelfsprekend de veiligheid in acht neem.

De (gevolgen van) schade als gevolg van kanalisatie van producten van gevaccineerde dieren, zal ik met sectoren bespreken.

Mogelijkheden voor bijvoorbeeld verzekeringen zijn in het verleden uitgebreid verkend. Het is aan de sectoren en individuele houders om te bepalen wat ze met gevaccineerde dieren willen doen en te bekijken hoe zij de gevolgschade zoveel mogelijk kunnen beperken, of de schade gezamenlijk kunnen verminderen. In overleg met de sectoren zal ik de economische gevolgen van de “vaccinatie voor het leven” strategie in kaart laten brengen. Die informatie is nodig om het vaccinatiebeleid verder te bespreken met sectoren en met de Europese Commissie en andere EU-lidstaten.

Ik zet mij al jaren in om meer draagvlak voor noodvaccinatie te krijgen, niet alleen voor MKZ maar bijvoorbeeld ook voor vogelgriep, en ik zal dat blijven doen in Europa en de rest van de wereld.

Afrikaanse varkenspest (AVP)

Evaluatie Roadmap preventie Afrikaanse varkenspest (AVP)

In mijn brief van december 2024 (Kamerstuk 29 683, nr. 1376) heb ik u geïnformeerd over de evaluatie van de taskforce AVP die uitvoering heeft gegeven aan de acties uit de Roadmap preventie AVP. In die brief geef ik aan dat een externe partij, in opdracht van deze taskforce, de uitvoering van de Roadmap heeft geëvalueerd. De resultaten van deze evaluatie zouden als bijlage bij de brief zijn gevoegd, echter is dat per abuis niet gebeurd. Bij deze brief treft u alsnog de resultaten van de evaluatie.

Zoals ook in die brief aangegeven werk ik op dit moment samen met de betrokkenen in de Taskforce AVP aan een plan van aanpak om de nog openstaande acties een nadere invulling te geven. Ik zal dit plan van aanpak begin 2026 naar de Kamer te sturen.

Oefening AVP

In april van dit jaar heeft een AVP-oefening plaatsgevonden op mijn departement. Bij deze oefening was onder andere de provincie Limburg nauw betrokken. Het scenario ging om een besmetting bij een wild zwijn in deze provincie. Gedurende deze oefening is de samenwerking geoefend tussen de provincie en het ministerie van LNV. Deze oefening is extern begeleid en geëvalueerd.

Uit deze oefening is gebleken dat nauwe samenwerking en een goede gezamenlijke voorbereiding met provincies essentieel is om effectief te kunnen reageren op een AVP-besmetting bij wilde zwijnen. Uit de evaluatie zijn enkele lessen te trekken die met name zien op de crisisbesluitvorming en crisisstructuur, en kunnen breder worden gezien dan alleen een uitbraak van AVP. Deze lessen worden dan ook intern verder opgepakt om in de toekomst goed voorbereid te zijn op een eventuele uitbraak van een dierziekte. Dat is zeer behulpzaam gezien de uitbraken die we afgelopen jaar in ander lidstaten hebben gezien.

Piglets Treatment System

In 2023 heeft de Kamer een motie van lid Graus (PVV) (Kenmerk 29 683, nr. 272) aangenomen die oproept om een pilot te starten met het Piglet Treatment System. De NVWA is deze pilot inmiddels gestart. Na de eerste fase van de pilot waarin de technische haalbaarheid van het systeem werd onderzocht, is nu de tweede fase van start gegaan, waarbij veehouders en ketenpartners worden betrokken en de toegevoegde waarde voor de sector (inclusief toezicht en handhaving) wordt bepaald. Hiermee is invulling gegeven aan deze motie. Ik zal uw Kamer op een later moment over de uitkomsten van de pilot informeren.

De minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
F.M. Wiersma